

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

KURRIKULA E BAZUAR NË KOMPETENCA

Lënda: Art pamor

Shkalla: IV

Klasa: VIII

Tiranë, 2016

Përmbajtja e Programi

I. Hyrje	5
II. Korniza konceptuale e programit.....	5
1. Qëllimet e programit të artit pamor	9
2. Lidhja e kompetencave kyçe me kompetencat e fushës	10
3. Lidhja e artit pamor me temat ndërkurrikulare	12
4. Lidhja e artit pamor me fushat e tjera kurrikulare	12
5. Kompetencat e lëndës dhe tematikat e saj	16
6. Ndarja e peshave për tematikë për secilën klasë.....	21
III. Përmbajtja e shkallës së katërt.....	21
3. SHKALLA E KATËRT	22
3.1 Tematika : Gjuha dhe komunikimi artistik	23
3.2 Tematika: Teknika dhe procese artistike	26
3.3 Tematika: Historia, kultura dhe shoqëria.....	29
IV. Udhëzime metodologjike	32
V. Udhëzime për vlerësimin	35
VI. Materiale dhe burime mësimore.....	36

Tabelat dhe digramat

Digrama 1: Korniza konceptuale e programit.....	9
Digrama 2: Rezultatet e të nxënit të kompetencave kyçe që realizohen nëpërmjet lëndës së artit pamor për shkallën e tretë dhe të katërt.	12
Digrama 3: Lidhja ndërmjet artit pamor dhe fushave të tjera.	15
Digrama 4 : Kompetencat e lëndës dhe tematikat e lëndës.	Error! Bookmark not defined. 15
Tabela 1: Kompetencat e lëndës, përshkrimi dhe realizimi i tyre nëpërmjet tematikave të lëndës	18
Tabela 2: Orë të sugjeruara për çdo tematikë.....	21

GRUPI I PUNËS

Shpëtim KËRÇOVA

Blegina HASKO

Majlinda HALA

Fusha e arteve është pjesë e rëndësishme e kurrikulës, në të cilën përfshihen aspekte të kulturës materiale, shpirtërore, artistike, intelektuale dhe emocionale, ku ndërveprojnë kultura dhe shoqëria. Mësimi i arteve u ofron nxënësve mundësi për të zhvilluar njohuritë artistike përmes mjeteve shprehëse si: tingujve, ngjyrave, formave, fjalës, lëvizjeve. Ato mësohen, formohen dhe kultivohen përmes teknikave e proceseve artistike, nxitin të mësuarit konkret të artit, gjatë procesit mësimor në shkollë dhe në jetën e përditshme. Kompetencat përmbajtësore që zhvillon fusha e arteve në të gjitha shkallët, kontribuojnë në arritjen e kompetencave kyç, në funksion të të nxënësve gjatë gjithë jetës. Fusha e arteve zhvillohet përmes lëndëve: *art pamor, muzikë, kërcim dhe dramë* si lëndë të detyrueshme në *shkallën 1, shkallën 2 dhe shkallën 3* dhe në *shkallën 4*.

Fusha e arteve në *shkallën 4* –ërt nxënësit fillojnë të krijojnë dhe performojnë/realizojnë në mënyrë më sistematike, vlerësojnë artet duke krijuar gjykime dhe qëndrime të qarta nëpërmjet njohjes dhe gjykimit të zhvillimit të tyre historik, duke krijuar kompetenca të qëndrueshme dhe të zbatueshme në këto disiplina artistike. Artet janë konceptuar në funksion të të nxënësve gjatë gjithë jetës. Aspektet e të nxënësve në fushën e arteve, do të zhvillojnë mundësitë e nxënësve për të njohur gjuhën artistike të arteve, për të realizuar dhe për të prezantuar punë të ndryshme artistike, për të vlerësuar veprat e arteve të ndryshme. Artet stimulojnë ndërgjegjësimin trupor, ushqejnë imagjinatën dhe kontribuojnë në zhvillimin e vetëbesimit. Fusha e arteve ndihmon në krijimin e identitetit dhe në pasurimin e botëkuptimit të nxënësve, mundëson zhvillimin e vetëdijes dhe identitetit kombëtar, nëpërmjet trajtimit të elementeve dhe vlerave artistike kulturore të trashëgimisë sonë kombëtare.

I. Hyrje

“Arti pamor” është një mënyrë për të krijuar dhe komunikuar nëpërmjet imazhit. Lënda e “Artit pamor” është një lëndë e veçantë dhe ka kërkesat e veta specifike të të mësuarit. Veprimtaritë e “Artit pamor” bëjnë të mundur që nxënësit të bëjnë lidhjen midis botës reale dhe imagjinare të organizojnë dhe të shprehin vizualisht idetë, ndjenjat dhe eksperiencat nëpërmjet teknikave të larmishme artistike. Edukimi nëpërmjet “Artit pamor” siguron zhvillimin e krijimtarisë dhe përvojave personale nëpërmjet zbulimit, kërkimit, eksperimentimit, trillimit, vizatimit dhe përdorimit të një sërë mjeteve dhe teknikave. Kjo lëndë promovon vëzhgimin dhe ndihmon nxënësit/set të fitojnë ndjeshmëri për botën vizuale, hapësinore dhe të prekshme, dhe për eksperiencat estetike.

Arti pamor ka të bëjë me materializimin e mendimit i cili shpreh një realitet social kulturor. Që në fillimet e njerëzimit, njerëzit e kanë përdorur artin si një mënyrë për të përcjellë botëkuptimin e tyre nëpërmjet imazhit, duke përdorur aftësi që kanë qenë të ndryshme në varësi të vendit, periudhës historike dhe kulturës. Prezenca e imazheve përgjatë shekujve tregon për rëndësinë e madhe që njohuritë artistike kanë për njeriun dhe që ato kanë zënë rrënjë në ndjeshmërinë, intuitën dhe imagjinatën e tij. Artistët gjithashtu kanë dhënë kontributin e tyre në zhvillimin e ideve dhe si rrjedhojë edhe të shoqërisë duke shprehur bindjet, vlerat dhe shqetësimet përmes veprave të tyre të artit.

Në artin pamor imazhi mund të marrë forma të ndryshme, në varësi të mjeteve dhe materialeve që përdoren për ta realizuar atë. Imazhi mund të jetë dy ose tre dimensional, abstrakt ose figurativ, dinamik ose statik, etj. Gjithashtu, ai krijohet duke përdorur teknika të ndryshme artistike. Përzgjedhja e materialeve dhe organizimi i gjuhës vizuale në një vepër varen nga mesazhi që ajo do të komunikojë.

Edukimi, nëpërmjet lëndës së artit pamor, nxit zhvillimin e përgjithshëm të nxënësit dhe pasuron kulturën e tij/saj. Kjo lëndë i ndihmon nxënësit të deshifrojnë mesazhet pamore, të vëzhgojnë imazhet me një ndjeshmëri më të lartë, të ushtrojnë mendimin kritik dhe ndjenjën estetike. Sot në kulturën edukative i kushtohet shumë rëndësi pranisë së imazhit, dhe në këtë drejtim artet pamore luajnë një rol themelor në zhvillimin social, ekonomik dhe artistik të nxënësve.

Shkalla e katërt e këtij programi është vazhdimësi e shkallës së tretë dhe bazohet në të. Ky program bën të mundur konsolidimin e mëtejshëm të njohurive të artit pamor. Ashtu si programi i artit të arsimit fillor edhe në këtë shkallë ky program bazohet në tre kompetenca, *krijimi artistik, realizimi i punimit dhe vlerësimi i veprave të artit*.

Ky program ka për qëllim: të ndihmojë nxënësit të zhvillojnë aftësitë krijuese, komunikuese, të kuptojnë botën që i rrethon nëpërmjet “Artit pamor”.

Krijimtaria në art, kontribuon në formimin e një identiteti personal e të vetëbesimit dhe ndihmon në krijimin vetëdijes kulturore dhe ndjeshmërisë artistike. Nxënësit kanë mundësi të krijojnë imazhet e tyre, duke u përfshirë në procesin krijues, duke zbuluar mundësi të shumta të kombinimit të materialeve me gjuhën vizuale, për të komunikuar mendimin e tyre për një audiencë të caktuar. Në këtë nivel ata mësojnë të ushtrojnë mendimin kritik dhe të zhvillojnë ndjesitë e tyre estetike nëpërmjet vlerësimit jo vetëm të punëve të tyre dhe të shokëve/shoqeve, por edhe të veprave të artit, të objekteve tradicionale dhe imazheve të marra nga historia dhe trashëgimia kulturore e të tashmes dhe e të shkuarës. Nëpërmjet lëndës së artit pamor, nxënësit/set inkurajohen të bëjnë lidhjen e artit pamor me lëndët e tjera në kurrikul dhe ta shohin artin si një mundësi kariere. Në këtë mënyrë ata hapin një dritare me botën për të zbuluar karakteristikat e veçanta të saj dhe të kuptojnë më mirë kulturën e tyre. Në këtë mënyrë nxënësit zhvillojnë identitetin e tyre kulturor dhe përgatiten për rolin e tyre si qytetar.

II. Korniza konceptuale e programit

Hartimi i programit lëndor rrjedh nga Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar, Kurrikula bërthamë dhe Plani Mësimor i Arsimit Bazë. Si i tillë ky dokument i shërben:

- **Nxënësit**, për zhvillimin e kompetencave kyçe të të nxënësve gjatë gjithë jetës dhe të kompetencave të lëndës së artit pamor, në mënyrë që ai/ajo të përballojë sfidat e jetës dhe të integrohet në shoqëri.
- **Mësuesit**, për planifikimin, realizimin dhe vlerësimin e veprimtarisë mësimore dhe arritjet e nxënësve në klasë dhe jashtë saj.
- **Prindit**, për njohjen e rezultateve e pritshme të fëmijëve dhe kriteret e vlerësimit në periudha të caktuara.
- **Hartuesit** të teksteve mësimore dhe të materialeve ndihmëse për mësuesit dhe nxënësit.

Programi, përmban edhe *tri tematikat* të cilat krijojnë kushte që nxënësi/sja të ndërtojë dhe zbatojë njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat, në funksion të kompetencave të lëndës dhe kompetencave kyçe. Në program paraqitet edhe *koha mësimore për secilën tematikë*, që ndryshon nga klasa në klasë.

Kompetencat kyçe të të nxënësve në lëndën e artit pamor janë:

- Krijimi artistik
- Realizimi i punimit
- Vlerësimi i veprave të artit

Vendi që ze zhvillimi i çdo kompetence në program varet në mënyrë të veçantë nga natyra e tematikës. Kompetenca e parë dhe e dytë kanë përparësi për njohuritë që duhen fituar. Ato nënkuptojnë një proces në të cilin merren njohuri specifike të artit pamor mbi gjuhën artistike, rregullat, parimet dhe mjetet specifike, ku gjithashtu zhvillohen aftësitë komplekse psikomotorë brenda një kohe të mjaftueshme për t'u asimiluar. Kompetenca e tretë është thelbësore për zhvillimin e mendimit kritik dhe ndjenjës estetike të nxënësve. Kjo kompetencë ndjek dy kompetencat e para duke vendosur në qendër proceset e komunikimit dhe vlerësimit. Vendi që zë kjo

kompetencë rritet më shumë në këtë cikël, ashtu siç njohuritë që lidhen me dy kompetencat e tjera konsolidohen në bashkëpunim me zhvillimin intelektual dhe shpirtëror të nxënësve.

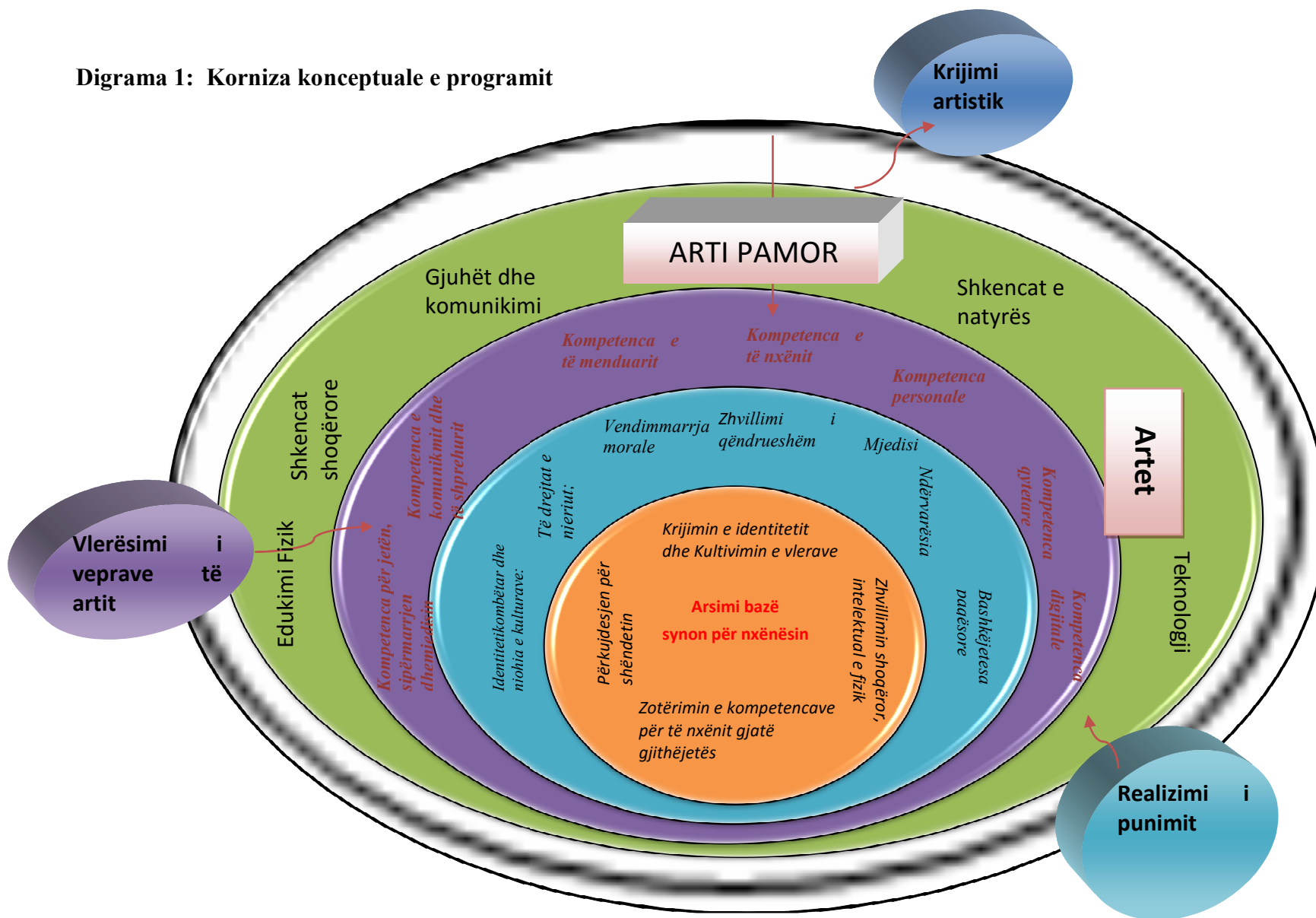
Realizimi i temave ndërkurrikulare nëpërmjet lëndës së artit pamor është një komponent i rëndësishëm i programit për kontributin e artit pamor dhe të gjitha arteve të tjera që përbëjnë fushën e arteve, në shoqëri dhe në jetën e përditshme. Në program, gjithashtu, përshkruhet lidhja e artit pamor me fushat e tjera, në mënyrë që kurrikula e arsimit bazë të shihet si një e tërë për realizimin e qëllimit kryesor të formimit të nxënësve.

Përdorimi i *metodologjive efikase në mësimdhënien e artit pamor* është kusht parësor për zbatimin e programit, për arritjen e kompetencave nga ana e nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë potencialin që zotëron brenda vetes. Në këtë program *vlerësimi i nxënësve*, është komponent thelbësor për përmirësimin e arritjeve të nxënësve dhe procesit të të nxënit.

Programi i artit, nga pikëpamja e organizimit të përmbajtjes, paraqitet në diagramin e mëposhtëm:

Digrama 1: Korniza konceptuale e programit

1. Qëllimet e programit të artit pamor

Programi i Artit pamor, nëpërmjet përmbajtjes të përcaktuar sipas tematikave, ka si qëllim, ndërtimin dhe zbatimin e njohurive bazë të nxënësve për formimin artistik, zbulimin e cilësive vizuale të objekteve dhe imazheve nga mjedisi, zhvillimin e aftësive pamore, të menduarit kritik dhe krijues, zhvillimin personal, intelektual, social dhe kulturor të nxënësve. Ky program synon aftësimin e nxënësve për të njohur dhe vlerësuar vepra të artit shqiptar dhe atij botëror, nga periudha dhe kontekste të ndryshme kulturore dhe historike, përfshirjen në veprimtari artistike, duke manifestuar vlerësim ndaj artit pamor kombëtar si pjesë e pandashme e vlerave të artit shqiptar, pjesëmarrjen në jetën kulturore të klasës, shkollës, komunitetit, duke i vënë në shërbim të mjedisit ku jeton aftësitë dhe talentin e vet, ndërveprimin në mënyrë sociale, kulturore dhe intelektuale me grupet të ndryshme kulturore apo etnike, zhvillimin e kompetencave të artit pamor për të krijuar dhe realizuar punë të ndryshme artistike.

Në këtë lëndë nxënësi kupton dhe argumenton qëndrimet e veta, duke ia paraqitur të tjerëve, edukohet të punojë në grup, ndihet i suksesshëm në artin pamor.

2. Lidhja e kompetencave kyçe me kompetencat e lëndës së artit pamor

Ndërtimi dhe zbatimi i kompetencave kyçe nga nxënësit gjatë procesit të mësimdhënies dhe nxënies, kërkon që mësuesi të mbajë parasysh lidhjen e kompetencave kyçe, me kompetencat e lëndës për secilën shkallë. Për të realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë situatat, veprimtaritë, metodat, dhe mjetet e përshtatshme të procesit të nxënies. ***Kompetenca përcaktohet si integrim i njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve që një nxënës duhet t'i fitojë gjatë procesit të nxënies.*** Organizimi i mësimit të artit pamor me bazë kompetencat përqëndrohet në atë që nxënësi duhet të dijë, të bëjë saktë dhe të shpjegojë pse e bën.

Kur nxënësi realizon kompetencat e lëndës së artit pamor, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyçe. Psh. Kompetenca e artit pamor “Krijimi artistik” përfshin njohuritë mbi gjuhën vizuale të cilat i zbulojnë në objektet, ambientin që i rrethon, veprat e artit dhe i përdorin ato në krijimet e tyre për të shprehur ndjenja e mendime të realizuara përmes teknikave artistike duke zgjidhur problemet në detyrën e tyre në mënyrë të pavarur.

Rezultatet e të nxënit të kompetencave të lëndës së artit pamor, pasqyrojnë të njëjtën qasje me rezultatet e të nxënit të kompetencave kyçe në këndvështrimin e përshtatshmërisë në jetë, shoqëri dhe punë.

Në zhvillimin e kompetencave të artit pamor, nxënësi gjithashtu, zhvillon kompetencat kyçe në lidhje me krijimtarinë, realizimin, vlerësimin e artit pamor, përpunimin e informacionit për veprat e artit, prezantimin e detyrave të zhvilluara, punën në grup, komunikimin efektiv etj. Për të realizuar lidhjen e kompetencave kyçe me kompetencat e lëndës së artit pamor mësuesi ndjek këto hapa:

- përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për kompetencat kyçe që synon të arrijë nxënësi në shkallën përkatëse;
- zbërthen në rezultate të nxëni për kompetenca kyç për secilin vit mësimor rezultatit/et e të nxënit për shkallë, për kompetencat kyçe;
- përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për shkallë për kompetencat e lëndës së artit pamor që synon të arrijë nxënësi;
- zbërthen në rezultate të nxëni për kompetencat e lëndës së artit pamor për vit mësimor, rezultatit/et e të nxënit për shkallë;
- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e mësimdhënies, përmes të cilave realizon rezultatet e të nxënit të kompetencave të artit pamor në një vit mësimor, si dhe rezultatet e të nxënit për kompetencat kyç në një vit mësimor;
- planifikon mësimdhënien duke përfshirë periudhën kohore gjatë së cilës do t'i arrijë rezultatet e të nxënit brenda vitit shkollor;
- kryen analiza dhe vlerësime të ecurisë së nxënësve pas realizimit të orëve mësimore, detyrave, projekteve, për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxënit për vit mësimor dhe shkallë për lëndën e artit pamor.

Digrama 2: Rezultatet kryesore të të nxënit sipas kompetencave kyçe që realizohen nëpërmjet lëndës së artit pamor për shkallën e katërt.

SHKALLA E KATËRT
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit
<ul style="list-style-type: none"> • Zhvillon personalitetin e vet dhe është aktiv në veprimtaritë artistike; • Gjykon drejt mesazhet, që u adresohet; • Shprehet qartë dhe saktë me anë të simboleve, shenjave dhe gjuhës vizuale; • Komunikon qartë mendimin e tij/saj; • Shfrytëzon në mënyrë të vazhdueshme, të pavarur, kritike dhe krijuese, mjetet artistike dhe mundësitë e komunikimit dhe të të shprehurit në art pamor në mënyrë të pavarur, të vazhdueshme.
Kompetenca e të menduarit
<ul style="list-style-type: none"> • Përpunon njohuritë vizuale në mënyrë të pavarur, krijuese dhe me përgjegjësi; • Zgjidh në mënyrë të pavarur probleme të ndryshme artistike; • Zhvillon aftësitë për të menduar dhe argumentuar në mënyrë kritike, krijuese dhe ndërvepruese; • Ndjek me vëmendje udhëzimet për të realizuar një krijim apo veprimtari artistike.
Kompetenca e të mësuarit për të nxënë
<ul style="list-style-type: none"> • Përzgjedh në mënyrë të pavarur mjetet për të realizuar një krijim artistik; • Përdor burime të ndryshme për të realizuar një krijim; • Zgjidh në mënyrë të pavarur detyrën e dhënë.
Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin

<ul style="list-style-type: none"> • Drejton dhe merr pjesë aktive në aktivitete të artit pamor si brenda dhe jashtë klasës, duke kontribuar në mënyrë krijuese; • Kupton dhe gjen zgjidhje në mënyrë të pavarur për problemet ekologjike, duke u ndërgjegjësuar për rolin e tyre në mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm.
Kompetenca personale
<ul style="list-style-type: none"> • Krijon besimin tek vetja gjatë veprimtarive artistike; • Merr pjesë në mënyrë aktive në jetën artistike shkollore dhe komunitet; • Ndërgjegjëson veten dhe zhvillon vetëbesimin dhe krijimin e besimit te të tjerët.
Kompetenca qytetare
<ul style="list-style-type: none"> • Diskuton dhe bashkëpunon me të tjerët për çështje të ndryshme kulturore; • Respekton punën e vet dhe të të tjerëve; • Bashkëpunon me të tjerët pamvarësisht kulturës, aftësive dhe nevojave brenda dhe jashtë shkollës për një qëllim të përbashkët.
Kompetenca digjitale
<ul style="list-style-type: none"> • Gjen, prodhon, krijon, prezanton dhe shkëmben informacion si dhe bashkëpunon në rrjetete informuese në internet; • Përdor mjetet të ndryshme në funksion të informacionit artistik si: video Cd, Dvd, aparat fotografok dextrital, kamera, etj.

3. Lidhja e lëndës së artit pamor me temat ndërkurrikulare

Temat ndërkurrikulare janë tema madhore, me të cilat përballet shoqëria tani dhe në të ardhmen. Arti pamor ka një shumëllojshmëri të veprimtarive në jetën e përditshme dhe është e lidhur me shumë komponentë të arsimit. Kjo lidhje është e shumëfishtë sepse ai jo vetëm merr në konsideratë shumë nga këto komponentë, por edhe kontribuon në realizimin e tyre. Kështu në shqyrtimin e temave ndërkurrikulare: *Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave; Të drejtat e njeriut; Mjedisi; Bashkëjetesa paqësore* nxënësi kontribuon përmes aktiviteteve artistike, duke shpalosur vlerat e kulturës së vet, duke respektuar dhe promovuar vlerat e kulturave të tjera, duke bashkëpunuar vetëm dhe në grup në aktivitete të ndryshme duke dhënë kontributin e vet, duke dhënë zgjidhje për situata dhe probleme të ndryshme pamore/artistike, duke përdorur gjuhë të saktë artistike për të komunikuar vlera dhe qëndrime, duke shpjeguar teknika dhe procese të ndryshme që lidhen dhe me fusha të tjera që ata mësojnë. Përmes situatave të paraqitura në temat

ndërkurrikulare, nxënësi ka mundësi të bëjë lidhjet ndërmjet kompetencave të artit pamor me detyrat e caktuara për realizimin e këtyre temave.

Nxënësi përdor aftësitë e tij pamore që kanë të bëjnë me simbole, vizatime grafike për të zhvilluar një marrëdhënie aktive në mjedisin e tij. Ai mund të shpjegojë fenomenet dhe dukuritë pamore në botën e tij dhe ndërvarësitë e mjedist dhe botës njerëzore (format dhe ngjyrat).

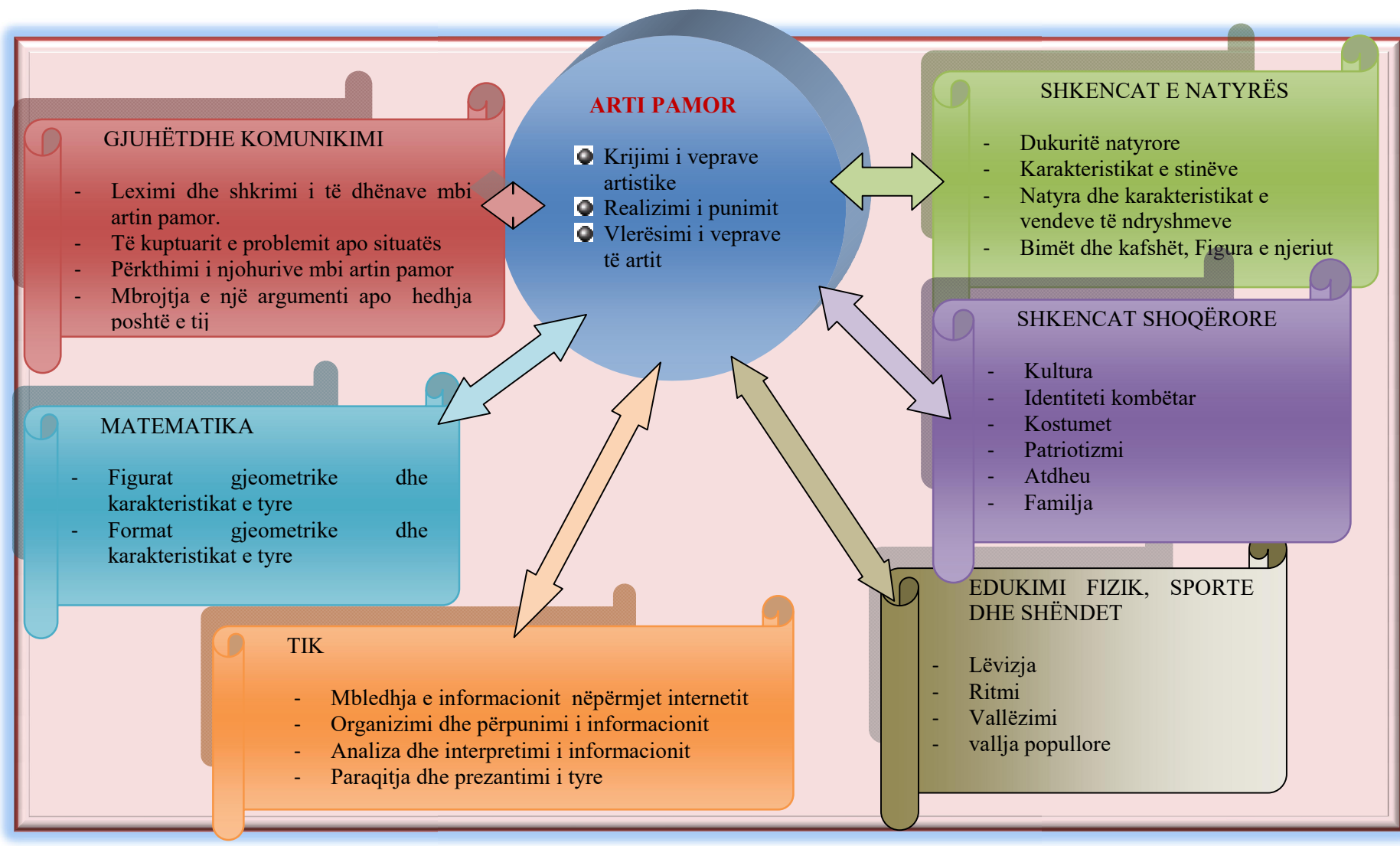
Nxënësi mëson të komunikojë dhe të shprehet përmes gjuhës pamore në krijimet e tij nëpërmjet përdorimit të ideve origjinale, gjuhës artistike teknikave të larmishme, duke eksperimentuar dhe zhvilluar më tej idetë e veta artistike.

Nxënësi fillon të familjarizohet me përmbajtje të ndryshme të veprave të artit, duke shpjeguar kuptimin e tyre dhe duke bërë një gjykim kritik dhe estetik.

4. Lidhja e lëndës së artit pamor me fushat e tjera kurrikulare

Arti pamor është i lidhur me lëndët brenda fushës së saj, por edhe me fusha të tjera të nxëni në kurrikul. Elementet e artit pamor, ritmi, harmonia, dinamika, etj., lidhen shumë mirë me disiplinat e tjera artistike, si kërcimin, muzikën, teatrin, por edhe me matematikën, gjuhën, shkencat shoqërore. Nxënësit nxiten të bëhen të vetëdijshëm për një numër procesesh që lidhen me karakteristikat kryesore të kompetencave kroskurrikulare të cilat krijojnë lidhje me njohuritë në lëndët e tjera. Kompetencat e artit pamor mundësojnë nxënësit të përdorin informacionin, të zgjidhin problemin, të ushtrojnë mendimin kritik, të zbulojnë metoda pune efektive, të përdorin informacionin dhe komunikimin teknologjik, të zhvillojnë identitetin e tyre personal, të punojnë me të tjerët dhe të komunikojnë në mënyrë të përshtatshme. Kështu që edhe në këtë cikël, mësuesit përmes mësimin të shumë përmbajtjeve mësimore, duhet t'u japin mundësinë nxënësve të konsolidojnë përvojat që ata kanë krijuar dhe që i sjellin në klasë, duke i pasuruar dhe duke u dhënë drejtim të mëtejshëm këtyre përvojave. Më poshtë paraqiten disa lidhje ndërlëndore të artit pamor me lëndë të tjera, të para përmes objektivave të njohurive:

Digrama 3: Lidhja ndërmjet artit pamor dhe fushave të tjera.

5. Kompetencat e lëndës dhe tematikat e saj

Bazuar në këtë kurrikul, lënda e artit pamor synon të përmbushë 3 kompetencat e lëndës, të cilat lidhen me kompetencat kyç që një nxënës duhet të zotërojë gjatë jetës së tij dhe që arrihen nëpërmjet 3 tematikave kryesore.

Kompetencat e lëndës:

Kompetenca 1: Krijimi artistik

Kompetenca 2: Realizimi i punimit

Kompetenca 3: Vlerësimi i veprave të artit

Tematikat e lëndës:

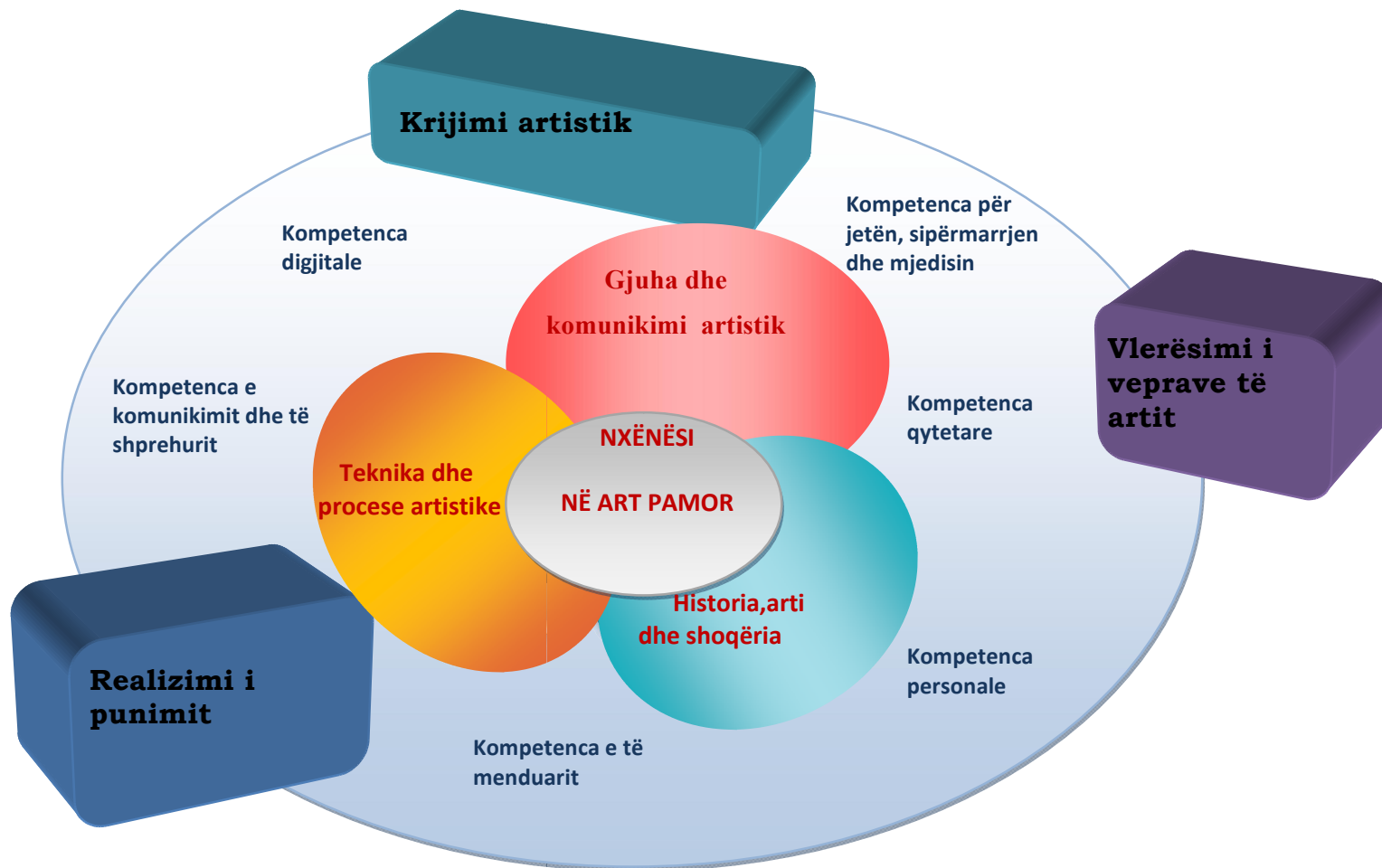
Tematika 1: Gjuha dhe komunikimi artistik

Tematika 2: Teknika dhe procese artistike

Tematika 3: Historia, arti dhe shoqëria

Digrama 4 : Kompetencat e lëndës dhe tematikat e lëndës

Tabela 1: Përshkrimi i kompetencat e lëndës, nëpërmjet tematikave të lëndës

Kompetencat e veçanta që formohen përmes tematikave	Përshkrimi i kompetencave	Realizimi nëpërmjet tematikave
Krijimi artistik	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • përdor ide personale, elementet e gjuhës pamore dhe stimuj për krijim; • zbulon rrugë të ndryshme të kombinimit të elementeve të artit pamor për të realizuar idetë artistike; • përdor hapat e procesit krijues, elementet e artit pamor dhe teknikat artistike; • përzgjedh elementët e duhur për të realizuar idetë artistike në tema të personalizuar; • përmirëson punën duke u mbështetur te eksperimenti dhe në zgjidhje të ndryshme artistike; • analizon burime të ndryshme informacioni dhe qëllimin e tij/saj krijues; • identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në krijim, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbulon elementët e gjuhës vizuale në mënyrë personale dhe i përdor për të realizuar idetë e veta përmes imazheve; - përdor me kompetencë hapat e procesit krijues që nga stimuli, ideja dhe realizimi nëpërmjet përzgjedhjes së teknikave të duhura artistike; - procesi i eksperimentit është pjesë e rëndësishme e krijimit artistik pasi ndihmon në aftësimin e nxënësit për të personalizuar tema e subjekte të ndryshme; - personalizimi i temave dhe subjekteve dhe përdorimi i qëllimshëm i elementeve të gjuhës artistike është një pjesë shumë e rëndësishme e procesit krijues; - bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e gjuhës pamore dhe komunikimin e ideve origjinale. Gjatë procesit krijues, nxënësi/ja zbulon ide të reja, përdor burime të ndryshme informacioni, ben skica dhe përcakton qëllimin krijues.
Realizimi i punimit	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor teknikat artistike, elementet e artit 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krijon punë dy dhe tre dimensionale në art dhe dizajn

pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë në punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn;

- krijon punë origjinale nëpërmjet vëzhgimit direkt nga natyra ose nëpërmjet kujtesës së tij mbi objektet, njerëzit, etj., ose nëpërmjet imagjinatës duke përdorur mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike;
- vlerëson eksperiencat e tij krijuese dhe respekton mendimin e tjetrit;
- zgjedh ide dhe planifikon teknikat dhe mjetet e duhura për realizim;
- eksperimenton me mjetet shprehëse të mjeteve dhe teknikave të ndryshme artistike për të materializuar idetë e tij/saj;
- analizon teknika të ndryshme artistike për qëllimin e tij/saj krijues;
- identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në lidhje me realizimin e punimit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.

nëpërmjet përdorimit të teknikave të larmishme artistike;

- zbulon mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike, tradicionale dhe dixhitale, eksperimenton dhe i përdor me kompetencë në realizimin e punimit;
- eksperimenton me efektet e ndryshme të tyre për të realizuar idenë dhe për të dhënë mesazhin për një audiencë të caktuar;
- zhvillon aftësitë e tij për të organizuar gjuhën vizuale nëpërmjet teknikave të ndryshme artistike dhe ndan eksperiencat krijuese me të tjerët;
- bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e teknikave të ndryshme artistike dhe realizimin e ideve origjinale;
- zbulon, gjatë procesit krijues, mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tre dimensionale;
- përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.

Vlerësimi i veprave të artit

Nxënësi:

- analizon dhe interpreton elementët e gjuhës vizuale, organizimin e tyre, teknikën, gjininë në një vepër arti;
- identifikon dhe vlerëson veprat e artit në aspektin e tyre historik dhe social kulturor;
- identifikon dhe argumenton aspektin shprehës dhe simbolik të veprës së artit, punës së tij/saj dhe shokut/shoqes duke shprehur emocionet e tij/saj;
- interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij/saj për një vepër arti, objekt artistik, punimin e tij/saj, të shokut/shoqes;
- përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit, punën e tij/saj, të shokut/shoqes dhe eksperiencën e tij/saj artistike;
- identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në vlerësimin e veprave të artit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur;
- kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri në periudha të ndryshme historike;
- identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

Nxënësi:

- analizon dhe interpreton vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore në aspektin historik dhe social kulturor;
- përshkruan, analizon dhe interpreton gjuhën vizuale, teknën, gjininë dhe subjektin në një vepër arti
- komunikon emocionet dhe gjykimin mbi vepra të ndryshme arti si dhe për punën e tij/saj dhe të shokut/shoqes;
- vlerëson aspektet e cilësisë simbolike dhe shprehëse të veprave të artit duke marrë parasysh kontekstin historik të tyre;
- përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar eksperiencën e tij/saj artistike dhe atë që ka mësuar nga kjo eksperiencë;
- pasuron perceptimin për mjedisin që e rrethon duke e njohur më mirë atë;
- kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri, respekton opinione estetike dhe kritike të ndryshme dhe identifikon një sërë profesioneve që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

6. Ndarja e peshave për tematikë për secilën klasë

Lënda e artit pamor zhvillohet për 35 javë mësimore me nga 1 orë secila, pra gjithsej 35 orë për secilën klasë. Programi i lëndës së artit pamor specifikon peshën (orët e sugjeruara) e secilës tematikë për secilën shkallë dhe klasë. Shuma e orëve sugjeruese për secilën tematikë është e barabartë me sasinë e orëve vjetore, të përcaktuar në planin mësimor të arsimit bazë. Kjo ka si qëllim që, përdoruesit e programit të orientohen për peshën që zë secila tematikë në orët totale vjetore.

Tabela 3: Orë të sugjeruara për çdo tematikë

	Gjuha dhe komunikimi artistik	Teknikat dhe proceset	Historia, arti dhe shoqëria	Gjithsej orë
Klasa e tetë	10	15	10	35 orë

III. Përmbajtja e shkallës së katërt

Në programin e lëndës, për shkallën e katërt janë paraqitur tematikat përmbajtësore të artit pamor të cilat vazhdojnë të jenë tre: *Gjuha dhe komunikimi artistik; Teknika dhe procese artistike; Historia, arti dhe shoqëria*. Këto tematika përdoren për të realizuar

rezultatet e të nxënit të kompetencave të artit pamor për shkallë të paraqitur në tabelë në fillim të çdo tematike.

Për secilën **tematikë** është përcaktuar grupi i njohurive për shkallën e katërt (*klasa e tetë dhe klasa e nëntë*)

Aftësitë, qëndrimet dhe vlerat që duhet të demonstrojë nxënësi lidhur me tematikat përkatëse paraqiten vetëm në nivel shkalle (*shkalla e katërt*).

Tematikat dhe renditja e tyre nuk presupozojnë që përmbajtja vjetore, përgjatë vitit shkollor, duhet të zhvillohet e ndarë sipas tematikave në këtë renditje. Kombinimi, ndarja e njohurive dhe koncepteve pamore në situata të nxëni, grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (*mësuesit dhe autorët e teksteve*).

Për “përkthimin” e programit të shkallës në tekste mësimore apo programe lëndore për çdo vit mësimor, aftësitë dhe orët e tematikave do të jenë të shpërndara në tematika dhe njësi mësimore të zhvilluara logjikisht.

4. REZULTATET E TË NXËNIT TË KOMPETENCAVE, SIPAS TEMATIKAVE, SIPAS SHKALLËVE SHKALLA E KATËRT: KLASA E TETË

3.1. Tematika: Gjuha dhe komunikimi artistik

Përshkrimi i tematikës

Në këtë tematikë nxënësi/sja:

zbulon elementët e gjuhës vizuale në mënyrë personale dhe i përdor për të realizuar idetë e veta përmes imazheve. Përdor me kompetencë hapat e procesit krijues që nga stimuli, ideja dhe realizimi nëpërmjet përzgjedhjes së teknikave të duhura artistike. Procesi i eksperimentit është pjesë e rëndësishme e krijimit artistik pasi ndihmon në aftësimin e nxënësit për të personalizuar tema e subjekte të ndryshme. Personalizimi i temave dhe subjekteve dhe përdorimi i qëllimshëm i elementeve të gjuhës artistike është një pjesë shumë e rëndësishme e procesit krijues. Nxënësi/ja bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e gjuhës pamore dhe komunikimin e ideve origjinale. Gjatë procesit krijues, nxënësi/ja zbulon ide të reja, përdor burime të ndryshme informacioni, bën

skica dhe përcakton qëllimin krijues.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

- **Krijimi artistik:** përdor ide personale, elementet e gjuhës pamore dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme të kombinimit të elementeve të artit pamor për të realizuar idetë artistike; përdor hapat e procesit krijues, elementet e artit pamor dhe teknikat artistike; përzgjedh elementët e duhur për të realizuar idetë artistike në tema të personalizuar; përmirëson punën duke u mbështetur te eksperimenti dhe në zgjidhje të ndryshme artistike; analizon burime të ndryshme informacioni dhe qëllimin e tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në krijim, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.
- **Realizimi i punimit:** përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë në punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn; krijon punë origjinale nëpërmjet vëzhgimit direkt nga natyra ose nëpërmjet kujtesës së tij mbi objektet, njerëzit, etj., ose nëpërmjet imagjinatës duke përdorur mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike; vlerëson eksperiencat e tij krijuese dhe respekton mendimin e tjetrit; zgjedh ide dhe planifikon teknikat dhe mjetet e duhura për realizim; eksperimenton me mjetet shprehëse të mjeteve dhe teknikave të ndryshme artistike për të materializuar idetë e tij/saj; analizon teknika të ndryshme artistike për qëllimin e tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në lidhje me realizimin e punimit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.
- **Vlerësimi artistik:** analizon dhe interpreton elementët e gjuhës vizuale, organizimin e tyre, teknikën, gjininë në një vepër arti; identifikon dhe vlerëson veprat e artit në aspektin e tyre historik dhe social kulturor; identifikon dhe argumenton aspektin shprehës dhe simbolik të veprës së artit, punës së tij/saj dhe shokut/shoqes duke shprehur emocionet e tij/saj; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij/saj për një vepër arti, objekt artistik, punimin e tij/saj, të shokut/shoqes; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit, punën e tij/saj, të shokut/shoqes dhe eksperiencën e tij/saj artistike; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në vlerësimin e veprave të artit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri në periudha të ndryshme historike; identifikon një sërë profesione që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

Njohuritë për realizimin e | Aftësitë për realizimin e kompetencave të lëndës

kompetencave të lëndës	
KLASA 8	
<p>Vija</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vija në pikturë dhe vizatim. <p>Forma dy dimensionale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Format figurative dhe abstrakte. <p>Ngjyrat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kontrasti i ngjyrave. <p>Tekstura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekstura në skulpturë dhe arkitekturë. <p>Vëllimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drita dhe hija: hija dhe perspektiva. <p>Hapësira (Paraqitja perspektive e hapësirës).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perspektiva këndore ose me dy pika ikjeje. <p>Theksi dhe qendra e interesit.</p> <p>Proporcionet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Portreti. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identifikon cilësinë e vijës në pikturë, vizatim dhe skica në varësi të mjeteve specifike të përdorura; - përdor mjete të ndryshme artistike për të realizuar cilësinë e dëshiruar të vijës në krijim, vizatim, pikturë; - analizon format figurative dhe format abstrakte si mjete shprehëse në art; - përdor format abstrakte simbolike në krijim; - eksperimenton me bojëra me bazë ujë për të kuptuar llojet e kontrastit të ngjyrave; - përdor bojëra me bazë ujë dhe penelat e përshtatshëm për të krijuar kontrastin e ngjyrave në krijim; - identifikon shembuj të ndryshëm të teksturës në skulpturë dhe arkitekturë dhe i interpreton në krijim, mbi sipërfaqe dy dhe tre dimensionale; - identifikon që hija e objektit mbi një plan ndjek rregullat e perspektivës; - zbulon raportin midis hijes dhe burimit të dritës; - identifikon paraqitjen perspektive të hapësirës në vepra arti dhe në natyrë; - përdor perspektivën lineare këndore me dy pika ikjeje për qëllime të caktuara në krijim; - analizon organizimin e elementëve për të krijuar qendrën e interesit në një vepër arti. - përdor elementët e artit për të krijuar qendrën e interesit në krijim për një qëllim të caktuar.

	- identifikon proporcionet e ndërtimit të portretit dhe i përdor në krijimin.
--	---

3.2.Tematika: Teknika dhe procese artistike

Përshkrimi i Tematikës

Në këtë tematikë nxënësi/sja:

krijon punë dy dhe tre dimensionale në art dhe dizajn nëpërmjet përdorimit të teknikave të larmishme artistike. Ai/ajo zbulon mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike, tradicionale dhe dixhitale, eksperimenton dhe i përdor me kompetencë në realizimin e punimit. Një vend të rëndësishëm ze përzgjedhja e qëllimshme e teknikave artistike nga nxënësi/sja, eksperimentimi me efektet e ndryshme të tyre për të realizuar idenë dhe për të dhënë mesazhin për një audiencë të caktuar. Gjithashtu ai/ajo zhvillon aftësitë e tij për të organizuar gjuhën vizuale nëpërmjet teknikave të ndryshme artistike dhe ndan eksperiencat krijuese me të tjerët.

Nxënësi/sja bëhet i ndërgjegjshëm dhe i pavarur në përdorimin e teknikave të ndryshme artistike dhe realizimin e ideve origjinale. Gjatë procesit krijues, nxënësi/sja zbulon mundësitë e shumta shprehëse që ofrojnë teknikat artistike dy dhe tre dimensionale, përdor burime të ndryshme informacioni, eksperimenton dhe përcakton qëllimin krijues.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

- **Krijimi artistik:** përdor ide personale, elementet e gjuhës pamore dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme të kombinimit të elementeve të artit pamor për të realizuar idetë artistike; përdor hapat e procesit krijues, elementet e artit pamor dhe teknikat artistike; përzgjedh elementët e duhur për të realizuar idetë artistike në tema të personalizuar; përmirëson punën duke u mbështetur te eksperimenti dhe në zgjidhje të ndryshme artistike; analizon burime të ndryshme informacioni dhe qëllimin e

tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në krijim, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.

- **Realizimi i punimit:** përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë në punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn; krijon punë origjinale nëpërmjet vëzhgimit direkt nga natyra ose nëpërmjet kujtesës së tij mbi objektet, njerëzit, etj., ose nëpërmjet imagjinatës duke përdorur mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike; vlerëson eksperiencat e tij krijuese dhe respekton mendimin e tjetrit; zgjedh ide dhe planifikon teknikat dhe mjetet e duhura për realizim; eksperimenton me mjetet shprehëse të mjeteve dhe teknikave të ndryshme artistike për të materializuar idetë e tij/saj; analizon teknika të ndryshme artistike për qëllimin e tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në lidhje me realizimin e punimit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.
- **Vlerësimi artistik:** analizon dhe interpreton elementët e gjuhës vizuale, organizimin e tyre, teknikën, gjininë në një vepër arti; identifikon dhe vlerëson veprat e artit në aspektin e tyre historik dhe social kulturor; identifikon dhe argumenton aspektin shprehës dhe simbolik të veprës së artit, punës së tij/saj dhe shokut/shoqes duke shprehur emocionet e tij/saj; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij/saj për një vepër arti, objekt artistik, punimin e tij/saj, të shokut/shoqes; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit, punën e tij/saj, të shokut/shoqes dhe eksperiencën e tij/saj artistike; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në vlerësimin e veprave të artit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri në periudha të ndryshme historike; identifikon një sërë profesioneesh që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

Njohuritë për realizimin e kompetencave të lëndës

Aftësitë për realizimin e kompetencave të lëndës

KLASA 8

Vizatimi

- Teknikat grafike: pastelet.

Piktura

- Teknika piktorike eksperimentale, spruco pikëzime, përzierje materiale, etj.

Stampimi

Nxënësi:

- eksperimenton dhe krijon me mjete dhe teknika të ndryshme artistike duke u mbështetur në natyrë, në mjedis, në eksperiencia personale dhe te fantazia për të komunikuar ide;
- krijojn duke përdorur karakteristikat shprehëse të teknikës së pastelit;
- eksperimenton me teknika të ndryshme në krijim, si spruco, pikëlime, etj.,

<ul style="list-style-type: none"> - Ndërhyrje mbi imazhet e stampuara dhe fotografike. - Teknika stampimi dekorative. <p>Fotografia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjinitë e fotografisë. <p>Grafik dizajni dhe prezantimi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imazhi i reklamës. <p>Skulptura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modelimi me plastelinë, baltë ose karta pesta. (Maska) - Gdhendja mbi materiale të buta. (Portret) <p>Konstruksoni.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Materiale të ndryshme dhe të riciklueshme. (skulpturë me materiale të riciklueshme, moket ndërtese në arkitekturë). 	<ul style="list-style-type: none"> duke përdorur bojra me bazë ujë; - përdor teknika stampimi të ndryshme për të ndërhyrë në fotografi për një qëllim të caktuar; - eksperimenton me teknika të ndryshme stampimi duke dekoruar mbi objekte me materiale të ndryshme; - identifikon gjinitë e fotografisë; - përdor aparatën fotografik për të realizuar natyra të qeta, pejzazhe, portret, etj. - identifikon simbolet dhe sistemin e simboleve në kultura të ndryshme dhe të njëjta dhe i përdor ato në krijim; - analizon idenë dhe informacionin që përcjell një reklamë; - modelon një maskë, duke përdorur materiale, si: plastelinë ose carta pesta¹; - gdhend portretin e një personazhi, duke përdorur materiale të buta, si: sapun, bukë peshku, parafinë; - krijon skulptura kinetike me materiale të riciklueshme duke iu referuar krijimeve të Calder; - vlerëson shembuj të arkitekturës nga historia e artit, objekte funksionale dizajni dhe artizanati; - krijon mokete të ndërtesave me materiale të ndryshme të riciklueshme dhe karton; - mbështetet për punën e tij/saj në imazhet e veprave të artit, artizanatit, trashëgimisë kulturore, dizajnit, nga historia e artit dhe kultura botërore dhe shqiptare, në lidhje me njohuritë dhe tematikat mësimore në program; - analizon dhe vlerëson punën e vet dhe të tjerëve.
---	--

¹ Carta pesta ose paper mache, është një teknikë modelimi që realizohet me letër dhe me vinovil të holluar me ujë.

3.3.Tematika: Historia, arti dhe shoqëria

Përshkrimi i Tematikës

Në këtë tematikë nxënësi/sja:

analizon dhe interpreton vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore në aspektin historik dhe social kulturor. Përshkruan, analizon dhe interpreton gjuhën vizuale, teknën, gjininë dhe subjektin në një vepër arti

Ai/ajo komunikon emocionet dhe gjykimin e tij mbi vepra të ndryshme arti si dhe për punën e tij/saj dhe të shokut/shoqes. Nxënësi/ja vlerëson aspektet e cilësisë simbolike dhe shprehëse të veprave të artit duke marrë parasysh kontekstin historik të tyre. Nxënësi/ja përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar eksperiencën e tyre artistike dhe atë që kanë mësuar nga kjo eksperiencë. Duke ju referuar historisë së artit dhe kulturës nxënësi/ja, pasuron perceptimin për mjedisin që e rrethon duke e njohur më mirë atë. Nëpërmjet kësaj tematike nxënësi/ja kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri, respekton opinione estetike dhe kritike të ndryshme dhe identifikon një sërë profesionesh që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

Rezultatet e të nxënit për kompetencat e lëndës:

- **Krijimi artistik:** përdor ide personale, elementet e gjuhës pamore dhe stimuj për krijim; zbulon rrugë të ndryshme të kombinimit të elementeve të artit pamor për të realizuar idetë artistike; përdor hapat e procesit krijues, elementet e artit pamor dhe teknikat artistike; përzgjedh elementët e duhur për të realizuar idetë artistike në tema të personalizuar;

përmirëson punën duke u mbështetur te eksperimenti dhe në zgjidhje të ndryshme artistike; analizon burime të ndryshme informacioni dhe qëllimin e tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në krijim, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.

- **Realizimi i punimit:** përdor teknikat artistike, elementet e artit pamor në lidhje me mesazhin që do të përcjellë në punë dy dhe tredimensionale në art dhe dizajn; krijon punë origjinale nëpërmjet vëzhgimit direkt nga natyra ose nëpërmjet kujtesës së tij mbi objektet, njerëzit, etj., ose nëpërmjet imagjinatës duke përdorur mundësitë shprehëse të teknikave të ndryshme artistike; vlerëson eksperiencat e tij krijuese dhe respekton mendimin e tjetrit; zgjedh ide dhe planifikon teknikat dhe mjetet e duhura për realizim; eksperimenton me mjetet shprehëse të mjeteve dhe teknikave të ndryshme artistike për të materializuar idetë e tij/saj; analizon teknika të ndryshme artistike për qëllimin e tij/saj krijues; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në lidhje me realizimin e punimit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur.
- **Vlerësimi artistik:** analizon dhe interpreton elementët e gjuhës vizuale, organizimin e tyre, teknikën, gjininë në një veprë arti; identifikon dhe vlerëson veprat e artit në aspektin e tyre historik dhe social kulturor; identifikon dhe argumenton aspektin shprehës dhe simbolik të veprës së artit, punës së tij/saj dhe shokut/shoqes duke shprehur emocionet e tij/saj; interpreton, argumenton dhe shpreh këndvështrimin e tij/saj për një veprë arti, objekt artistik, punimin e tij/saj, të shokut/shoqes; përdor një gjuhë specifike të përshtatshme për të përshkruar dhe komentuar veprat e artit, punën e tij/saj, të shokut/shoqes dhe eksperiencën e tij/saj artistike; identifikon elementë të eksperiencës së tij/saj artistike, në vlerësimin e veprave të artit, çfarë ka mësuar dhe metodat që ka përdorur; kupton rëndësinë e rolit të artit pamor dhe artistit në shoqëri në periudha të ndryshme historike; identifikon një sërë profesioneesh që lidhen me artin pamor dhe me karrierën artistike.

Njohuritë për realizimin e kompetencave të lëndës

Aftësitë për realizimin e kompetencave të lëndës

KLASA 8

Vepra arti nga periudha të ndryshme²

Nxënësi:

² Vepra arti nga vende, kultura dhe kohë të ndryshme dhe objekte nga trashëgimia kulturore. Ato do të përdoren për të ilustruar njohuritë e marra në tematikat “Gjuha dhe komunikimi artistik” dhe “Teknika dhe procese artistike”.

<p>Zhvillimi i artit në periudhën:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Baroke, - Klasike, - Romantike, - Realiste, - Impresioniste. <p>Zhvillimi i artit në Shqipëri në fund të shek. XIX dhe fillim të shek. XX</p> <p>Trashëgimi kulturore</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veshjet popullore (Shqiptare). <p>Ekspozita dhe ngjarje kulturore</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspozita, projekte artistike në klasë, shkollë dhe komunitet. <p>Media</p> <p>Libra, revista, postera, filma, aparat fotografik, kompjuter, etj.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson vepra arti, objekte të trashëgimisë kulturore shqiptare dhe nga kultura të tjera, në kontekstin historik dhe në kontekstin social kulturor; - identifikon elementët e gjuhës vizuale, teknikën e përdorur, stilin, aspektet historike në një vepër arti; - identifikon subjektin dhe simbolikën e veprës dhe shpjegon përjetimin dhe vlerësimin për të; - argumenton dhe komunikon mendimin e tij/saj mbi veprën duke përdorur një fjalor të pasur artistik; - pasuron perceptimin dhe njohuritë mbi botën që e rrethon; - identifikon artet vizuale në ambjentin që e rrethon duke kuptuar rolin dinamik të artit në shoqëri; - respekton mendimin ndryshe të të tjerëve; - zbulon shumëllojshmërinë e veshjeve popullore shqiptare; - identifikon karakteristikat kryesore të veshjeve popullore shqiptare; - merr pjesë në ekspozita e projekte artistike në klasë, shkollë e komunitet; - prezanton informacionin e mbledhur rreth veprave të artit dhe autorëve të tyre; - prezanton informacionin e mbledhur rreth objekteve të artizanatit dhe trashëgimisë kulturore nëpërmjet përdorimit të teknologjisë.
<p>Qëndrime dhe vlera:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analizon përmes vëzhgimit, karakteristika të veprave të artit dhe dizajnit, objekteve të trashëgimisë kulturore dhe artizanatit. 	

- Shpreh ide, ndjenja dhe eksperiencia personale nëpërmjet artit pamor për një audiencë të caktuar.
- Përdor një fjalor të përshtatshëm artistik kur përshkruan, analizon, interpreton dhe vlerëson një vepër arti.
- Shpreh qartë idetë e veta për vepra të ndryshme arti dhe objekte të trashëgimisë kulturore.
- Demonstron vetëbesim në aktivitete të ndryshme artistike.
- Shprehet dhe komunikon mendimin e tij në mënyrë të pavarur.
- Merr pjesë aktive në veprimtaritë artistike vetëm dhe në grup.
- Përdor imagjinatën dhe kreativitetin gjatë realizimit të një punimi.
- Interpretonte objekte nga natyra në mënyrë origjinale.
- Demonstron vetëbesim në krijimet e veta, vetëm ose në grup.
- Bashkëpunon me të tjerë në veprimtari artistike në klasë, shkollë dhe komunitet.
- Respekton diversitetin ndaj kulturave të ndryshme.
- Respekton krijimet e veta dhe të tjerëve.
- Mban qëndrim personal ndaj veprave të artit, dizajnit, artizanatit dhe objekteve të trashëgimisë kulturore.
- Njeh dhe respekton trashëgiminë kulturore kombëtare dhe atë të kulturave të tjera.
- Zhvillon frymë bashkëpunimi dhe përgjegjësie gjatë krijimit ose zhvillimit të aktiviteteve artistike.
- Demonstron përqendrim dhe durim gjatë punëve krijuese dhe interpretuese.

IV. Udhëzime metodologjike

Përdorimi i metodologjive efikase në mësimdhënien e artit pamor është kusht në rritjen e cilësisë së arritjeve nga ana e nxënësve, duke i dhënë secilit mundësinë të shfaqë dhe të zhvillojë potencialin pamor/artistik, që zotëron brenda vetes. Organizimi i mirë i procesit të mësimit të artit pamor do të thotë që nxënësit të vendosen në situata konkrete dhe praktike, ku ata zbulojnë mjedisin

vizual dhe krijojnë nëpërmjet përdorimit të mjeteve të larmishme artistike. Kjo arrihet vetëm nëpërmjet një motivimi të drejtë dhe përkundrejt zhvillimit të një kompetence të caktuar nëpërmjet rezultateve të të nxënësve dhe tematikave përkatëse mësimore.

Mësimdhënia e artit pamor, për nga vetë natyra, nënkupton një veprimtari emocionale dhe fizike. Çdo përmbajtje dhe veprimtari mësimore në artin pamor, është e pëlqyeshme dhe krijon emocione, kur nxënësit drejtohen drejt një veprimtarie në mënyrë të vetëdijshme, ç'ka u mundëson atyre shprehjen e potencialit të tyre intelektual/artistik në shumë aspekte.

Mësimdhënia në artin pamor, synon gjithë përfshirjen, motivimin, barazinë në të gjitha aspektet dhe bazohet ***në mësimdhënien dhe nxënien bazuar në kompetenca; mësimdhënien me në qendër nxënësin dhe mësimdhënien dhe nxënien e integruar.***

Nxënësit e një klase janë të ndryshëm, për nga mënyrën se si ata nxënë: individualisht, në grup, nën udhëheqjen e mësuesit, të pavarur, me anë të mjeteve konkrete, etj.

Planifikimi dhe përzgjedhja e strategjive dhe metodave të mësimdhënies në mësimin e artit pamor mban parasysh:

- kompetencat kryesore të të nxënësve në artin pamor;
- lidhjen konceptuale, ruajtjen e koherencës vertikale të njohurive e aftësive në kuptimin që ndërtimi i çdo njohurie dhe edukimi i çdo aftësie mbështeten në ato të mëparshmet;
- formimin dhe forcimin e aftësive bazë të artit pamor;
- rëndësinë e veprimtarive praktike në artin pamor, brenda dhe jashtë klasës, të cilat lidhin konceptet pamore me situata të jetës reale;
- rëndësinë e përdorimit të mjeteve konkrete didaktike dhe ato të teknologjisë;
- veçoritë e veprimtarive në mënyrë individuale dhe në grup;
- nevojën e individit për të nxënë gjatë gjithë jetës;
- rëndësinë e qëndrimit pozitiv ndaj lëndës së artit pamor dhe vlerësimit të përdorimit të gjithanshëm të tij;
- nxitjen e bashkëveprimit mësues-nxënës në kuptimin që në procesin mësimor mësuesi dhe nxënësi janë plotësues të njëri-tjetrit.

Një mësimdhënie e mirëmenduar dhe e mirëplanifikuar, krijon kushtet e nevojshme për një nxënie të suksesshme dhe lehtëson, si punën e mësuesit, ashtu edhe atë të nxënësit. Kompetencat e artit pamor, që janë të përcaktuara në këtë program, janë të ndërlidhura, dhe zhvillohen nëpërmjet situatave të të nxënësve që kanë në qendër pjesëmarrjen aktive të nxënësve. Ata janë aktiv kur përfshihen në veprimtari, eksplorime, krijime ose simulime të njohurive, interpretime, qëndrime dhe gjykime. Për të siguruar këtë pjesëmarrje aktive të nxënësve, mësuesi duhet të krijojë një atmosferë që i bën ata të ndihen të lirshëm dhe të zhdërvjellët për të zhvilluar njohuritë e tyre në artin pamor.

Gjithashtu, është e rëndësishme që nxënësi të punojë me situata ku i kërkohen arsyetime apo përgjigje të pyetjeve të tilla si “..pse më pëlqen?”, “...a duket bukur?”, “..çfarë ndodh nëse e vendos objektin më afër?” etj. Në këtë mënyrë ai inkurajohet të reflektojë mbi veprimet e tij dhe të ndërmarrë situata të reja.

Cilësia e mësimdhënies është çelësi për suksesin e fëmijëve në mësimin e artit. Mësuesit duhet të inkurajojnë çdo nxënës të besojë se do të jetë i suksesshëm në mësimin e artit, të kuptojnë interesat e nxënësve, nevojat që ata kanë, të ndihmojnë nxënësit të aktivizojnë njohuritë e mëparshme, të rendisin udhëzimet që do të përdorin, duke diferencuar udhëzimet për nxënës me nevoja të veçanta; po kështu mësuesit duhet të stimulojnë dhe inkurajojnë të gjithë nxënësit, duke krijuar mjedise ku nxënësit të kenë mundësi për të eksploruar mbi artin pamor në mënyra që janë të rëndësishme për ta.

Mësuesit mund ta realizojnë këtë nëpërmjet veprimtarive të ndryshme, duke nxitur pjesëmarrjen me eksperiencën krijuese dhe me materiale konkrete. Planifikimi i kohës, hapësira e përshtatshme dhe një shumëllojshmëri materiale janë të rëndësishme për të mbështetur një mësimdhënie efektive. Gjatë procesit të mësimdhënies, mësuesit duhet të sigurojnë një shumëllojshmëri aktivitete të bazuara në vlerësimin e nevojave individuale të nxënësve, në nevojat e grupit dhe në praktikën më të mira mësimore. Gjithashtu, mësuesit duhet të krijojnë një mjedis të përshtatshëm në klasë për zhvillimin e veprimtarive të “Artit pamor” që nxit idetë e reja tek nxënësit.

Projektet kurrikulare afatgjata lejojnë nxënësin të aplikojë njohuritë dhe aftësitë që zotëron nga njëra anë dhe nga ana tjetër arrin të krijojë lidhje integruese me lëndët tjera në fushën e arteve dhe jashtë saj. Edhe prezantimet e projekteve, diskutimet, debatet

gjatë realizimit të tyre janë mundësi shumë e mirë për realizimin e kompetencave pamore/artistike, por mbi të gjitha të kompetencave kyçe.

V. Udhëzime për vlerësimin

Në përputhje me parimet e qasjes së mësimin bazuar në kompetenca, vlerësimi konsiderohet si element i mësimdhënies, i cili përqëndrohet në nivelin e arritjes së kompetencave. Informacioni i siguruar nga vlerësimi, i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në përmbushjen e kompetencave, u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien dhe të pajisin nxënësin me informacionin përkatës për progresin e tij. Sigurisht është i domosdoshëm edhe vlerësimi i përmbajtjes lidhur me zotërimin e njohurive dhe demonstrimin e aftësive pamore nëpërmjet treguesve të besueshëm për progresin e tyre (psh. vetvlerësimi i punimeve të nxënësve të realizuara me teknika të larmishme artistike, portofol me punë artistike, prezantim me gojë, pjesëmarrja në një projekt kurrikular etj.)

Vlerësimi përshkon gjithë procesin mësimor dhe i shërben përmirësimit të këtij procesi. Në artin pamor, vlerësimi mbështetet në parimin e individualizimit, ku çdo nxënës posedon dhe zhvillon prirje të veçanta, duke u shprehur në mënyrë individuale dhe në bashkëpunimin e realizimit të temave mësimore në grup. *Inkurajimi, imagjinata, shprehja origjinale dhe krijuese, interesimi, përjetimi artistik, interpretimi dhe prezantimi* i punëve artistike janë forma, të cilat ndihmojnë në vlerësimin e punës krijuese të nxënësve në arte. Gjithashtu, pjesëmarrja individuale dhe në grup, në aktivitetet artistike të ndryshme që organizohen në klasë, shkollë dhe në komunitet, janë pjesë e procesit të vlerësimit.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në rezultatet e të nxënësve dhe objekt i vlerësimit janë krijimi i kompetencave të artit pamor të nxënësve, përmes krijimit, interpretimit dhe vlerësimit. Arritjet në lëndën e artit pamor janë më shumë individuale, prandaj duhet edhe të vlerësohen si të tilla.

Kjo gjë bëhet në funksion të matjes së kompetencave artistike të caktuara, që arrin të zhvillojë nxënësi gjatë procesit mësimor, vetëm ose në grup, përmes veprimtarisë praktike, d.m.th., përmes *krijimit, vëzhgimit, dhe analizës së veprave të artit* etj. Nxënësit vlerësohen, ndërsa demonstrojnë arritjet nëpërmjet veprimtarive e produkteve të ndryshme.

Portofoli i nxënësit, është një tjetër mundësi vlerësimi, është një koleksion i punimeve përgjatë vitit shkollor në artin pamor. Ai mund të përmbajë krijime, organizime dhe projekte kurrikulare, në dobi të veprimtarive të ndryshme shkollore, produkte të veprimtarive kurrikulare etj.

Vlerësimi i nxënësve në shkallën e tretë bëhet sipas kompetencave përkatëse që ata duhet të zhvillojnë.

VI. Materiale dhe burime mësimore

Gjatë zhvillimit të mëimit në lëndën e artit pamor, për realizimin e kompetencave, mësuesi përdor mjete didaktike dhe burime, të cilat nxënësi i prek, i shikon, i përdor, etj. Ai/ajo përdor mjete vizuale, teknologji të nevojshme, jep ndihma të veçanta, përshtat shembuj të ndryshëm, krijon ambiente për aktivitete alternative etj. Edhe teknologjia ka një ndikim të madh në artin pamor duke ndihmuar nxënësit të eksplorojnë vepra arti të ndryshme, objekte të trashëgimisë kulturore, objekte të dizajnit, etj, duke zhvilluar aftësitë e tyre në studimin e kësaj lënde.

Mësuesi përdor fjalë dhe fjali të qarta, të sakta, kuptimore dhe me një fjalor të pastër të gjuhës artistike pamore. Mësuesi siguron qasje përmes përdorimit të teksteve dhe materialeve të përshtatshme me moshën dhe mundësinë e nivelit të të mësuarit. Ai/Ajo u prezanton/sqaron nxënësve përmbajtjet caktuara ose shkathtësitë që ata duhet të performojnë.

Mësuesi u krijon mundësi nxënësve të demonstrojnë apo prezantojnë me anë të mediave detyra dhe projekte të ndryshme.

Mësuesi duhet të demonstrojnë drejtpërdrejt gjatë mësimdhënies në lëndën e “Artit pamor”. Është shumë e rëndësishme për nxënësit e kësaj moshe lidhja midis demonstrimit të mësuesit dhe dhënia mundësi e përdorimit të njohurive dhe aftësive të tyre në veprimtarinë artistike. Në këtë mënyrë ata do të krijojnë pavarësi në përdorimin e mjeteve nga një nivel në tjetrin. Kur mësuesit i duhet të përdorë kontekstin kulturor të artit, duhet të marrë në konsideratë të gjitha format e artit nga e gjithë bota dhe nga kultura të ndryshme.

Programi i “Artit pamor” u jep të gjithë nxënësve mundësinë të zbulojnë dhe të zhvillojnë aftësitë e tyre në përdorimin e një sërë mjeteve dhe teknikave artistike dhe të vlerësojnë veprat e artit. Klasa duhet të jetë gjithëpërfshirëse për të gjithë nxënësit në orën e artit.

Disa nga mjetet më të përdorshme didaktike janë:

- Fotografi të ndryshme që mbajnë informacionin e duhur për eksplorimin e elementeve të artit në natyrë dhe mjedisin rrethues.
- Fotografi të objekteve të ndryshme të artizanatit, të trashëgimisë kulturore, etj.
- Riprodhime të veprave të artit dhe postera.
- *Mjetet audiovizive si:* Tv, video, video-projektor, kompjuter, internet, CD, DVD.
- *Mjetet verbale, tekstet si:* tekstet mësimore (të detyruara), libri i mësuesit, fletoret e punës, katalogë, albume që mund të përdoren në shkollë për të mbështetur punën e nxënësve dhe demonstruar vepra të ndryshme arti, artizanati, dizajni etj. Këto burime duhet të diskutohen dhe vlerësohen nga stafi si një pjesë e planit të tyre për artin pamor. Ky plan duhet të jetë i rëndësishëm për të përzgjedhur burimet e dyta, të cilat ndihmojnë për të mbështetur nxënësit në punët e tyre krijuese.
- *Mjedisi mësimori:* (klasa, kabinetet e artit pamor, etj.).